GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercurea si Duminec'a, Fói'a, candu concedu ajutóriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe 1/4 3 fl. v. a. Tieri esterne 12 fl. v. a. pe unu anu séu 2 1/2 galbini mon. sunatória.

Anulu XXXV.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Taxe'a timbrala a 30 cr. de fiacare publicare.

Nr. 82. **Brasiovu 2 Novembre 21 Octobre** **1872.**

MONARCHI'A AUSTRO-UNGARICA.

Transilvani'a.

Brasiovu in 1 Novembrie 1872.

In tóte iurisdictiunile fundului regiu se incordéza sasii, cu ori ce respingere, a trage la sine beneficiulu pol. de deputati la confluxulu universitatii pe 11 Novembrie; si activistii nostri, tocma unde se cere cea mai incordata unire si activitate, se dovedescu, ca activitatea le e mai multu in péna si gura decatu in fapta, pentru ca écca in Nocricu perdura loculu de deputatu odata avutu si póte ca nici nu s'au prea luptatu pentru alu castiga, ce diceti? de ce? Sasii au alesu dér' pe Fr. Müller si pe judele regiu Ludovicu Herbert, in Cincu mare in 29 pe R. Baltesch si Heinrich Haener. Vomu pandi dupa activitatea activistiloru pe totu loculu si i vomu cuprinde cu bravure de nationalisti devotati, déca ne voru arata resultate macaru aici la vétra in patria, unde fiindu toti romanii activisti merita pronuntiamentulu natiunei, ca cavalerii de vorba fora fapta nu i merita increderea.

— La Fagarasiu comitetulu centralu de alegere de deputatu la diet'a din Pest'a nevoindu a functiená la alegerea poruncita s'a retrasu, éra oficialii dintr'insulu, fiindu amenintiati cu depunerea, luara a mana agendele de comitetu centralu de alegere. In Fagarasiu déra regimulu -si poruncesce deputati, prin ceremonie de alegere, pro forma, ca cea libera constitutionale s'a sburatariu in ventu. Tienete absolutismu constitutionalu despoticu! —

— Magistratulu s'a restauratu, neci unu romanu, totu unguri oficiali, ba unu Ganea cetimu. Vedi asta e fratietate; loru tóte si tie romane Curtuiujulu si Valea rea. Esta e pretiulu fratietatii!

— Delegatiunile din Pest'a si au inchiatu sesiunea in 24 Octobre. Desbaterile au fostu adese infocate, cara intre ambele delegatiuni au remasu destulu aluatu pentru a se dospi urmari politice incordate, anumitu doue puncte: marirea speseloru tempului de presentia a trupeloru si denegarea indemnitatii pentru acoperirea decursiva a speseloru dela 1870 pentru graniti'a militaria vro 300,000 sau amanatu cá aluatu de neinvoiala pentru alta sesiune. Institutulu delegatiuniloru sufere de oftica, pentru ca maghiarii voru a desnerva impresiunea parlamentaria a pertractariloru delegatiuniloru, cá se nu se arunce prea multa umbra asupra dietei unguresci; éra delegatiunea austriaca e fórte superata, ca s'a doveditu cumca institutulu delegatiuniloru a devenitu numai unu instrumentu parlamentariu necomplectu, care a aruncatu unu velu de neincredere si asupra decembristiloru. —

Neunirea in delegatiune la concederea sumei bugetului militariu a jignitu si simpathi'a cercuriloru mai inalte catra decembristi, si se pórta frica, ca curtea judeca, ca s'a prea grabitu cu incuviintiarea caderii lui Hohenwarth. „N. Fr. P." vorbindu despre impresiunile sesiunei acesteia dice: „Neci o data nu se arata relatiunea paritetica intre Austri'a si Ungari'a mai necompleta, decatu, candu interesele vitale, la cari nici o parte nu crede ca póte concede, care pretendu decisiune. Decisiunea de regula apoi se numesce amanare".

Va se dica, ca din sesiunea delegatiuniloru de acum remase aluatu de cérta mti, cari voru a mai incurca pe maghiari, si intre estia, cari ar' vre a scapa de incarcari incurcate. — 311.028 fl. spesase min. de resbelu mai multu pe an. 1870 la administrarea granitiariloru, candu inca nu era desfiintiate regimentele si cerú indemnitate, nemtii cerura se se puna acésta suma pe Ungaria, ungurii cá se se acopere dupa proportiunea dualistica de 30 si 70% si nu se potura invoi, decatu la amanarea acestoru diferintie.

Totu bugetulu comunu pe 1873 e mai mare decatu celu de an. 1872 cu 3 1/2 mil. ad. 108.921.104 fr.; 32 1/2 mil. ad. cu vro 2 mil. mai multu decatu pana acum vinu pe Ungaria si mai pucinu cu 1 mil. si mai bine cadu pe nemti; nemtii se incorda dér' a mai totu incarca pe Ungaria si le succese si acum cu inceputulu; cum va esi finitulu, timpulu va dovedi. —

Dupa legea de finantia: min. de externe comunu are bugetu de 3.548,795 fl.; celu de resbelu armata continentale 84.094.247 fl. si marina 8.212,170; minist. de financie 1.813,305 fl.; contrá de ratiuni 103.259, ad. ordinariulu 97.771,776 fl.

Recerintiele extraordinaria suntu la tóte 11.149.328 fr. cu totulu 108.921.104 fr. aici se socotescu 15.556.000 fr. cá venitari.

— Conservativii lucra pentru schimbarea sistemului de adi si se dice, ca acesta partita are mare influintia la curte, de aici se vorbesce despre crisea ministeriale in cislaitania, care va trage si min. Lonyay dupa sene.

Despre mancatorie vorbescu diariale multe si gróse, ca min. Kerkapolyi, dupa descoperirea confidentiale facuta in 21 Oct. in comis. financiaria a delegatiunii ar' fi papatu 8 millióne din fondurile disponibile ale imprum. de 30 millióne, 8 din fondulu imprumutului de 24 mil. pentru inframsetiarea capitalei s. a., cu totulu pana la 25 mil. si ca a spesatu cu 30 mil. mai multu decatu a incassatu. Óre cum va respunde inaintea dietei? Est modus in rebus, una mana spala pe alta.

Acum se vorbesce, ca min. Kerkapolyi va esi din postu si ca min. Lonyay ar' fi dechiaratu contelui Andrássy, ca de vremece Andrássy nu se mesteca in causele interne austriace, elu inca, trebue se observe, ca causele interne unguresci nu le mai tiene de resortulu seu. Desi diuarele judanesci deminta crisea stramutarii sistemului, totu-si in regiunile decidietórie ferbe cева, ca-ce „Vaterlandu", fóiea feudala clericale din Vien'a repórta, ca la curte s'a recunoscutu acumu, ca demissionarea min. Hohenwart si delaturarea invoirii cu popórele cele credentióse a fostu prea pripita si acum ér' s'a reintorsu curtea la tendenti'a impecatória, de care coron'a totudeauna s'a lasatu a se conduce. Feudalii batu in piatini si calcania si noi nu ne speriamu, ca mai reu decatu sub impetrit'a acésta ignorare totale nu potemu se finiu neci sub celu mai ferosu absolutismu. —

In Vien'a congresulu federalistiloru din urma se decise a da preste capu constitutionalea legislativa de adi, si se urgiteze diete suverane provinciale, si o adunare de deputati provinciali pentru pertractarea causeloru comune; inse pana atunci voru remané passivi incoltiati, la desfiintiarea legei de scóla si influintí'a confessionaliloru asupra institutiunii si celelalte.

— Austri'a s'a intrepusu la regimulu italianu in favórea scaunului papale in cestiunea monastiriloru, cá se se sustiena generalatele ordiniloru si se se respecte casele calugaresci ale deosebiteloru natiuni; prin urmare nu e departe intrevenirea cu ajutoriu, ce lu da c. Andrássy s. scaunu, dice „Volksfreund"; asta inse ar' tienti la restauratiunea cea vechia, care e fatale acum. —

Croatii in memorandulu datu Maiestatii, ceru afara de autonomi'a tierii si denumirea banului directa de Maiestate, cum se denumesce si ministrulu presied. maghiaru, si chefi la resorturile ministeriali. Deputatiunile regnicolari voru avé a asuda facia cu pretensiunile maghiare nivelatórie.

Slavacii inca s'au constituitu intrunu clubu nationalu, cá se elupte drepturi cuvenite si scóle de totu felíulu pentru nationalii loru, initiativ'a o luara deputatii din dieta. Dér' deputatii romani nu voru luá asemene initiativa, ca ea n'ar' fi, decatu ajutatória interesseloru nationali?! —

— Descoperiri nóue facú Thiers in comissiunea permanenta, cumca Bismark ar' fi pregatitu tóte, cá la intalnirea imperatiloru se se inchia una alliantia tripla, obligánduse, cá in tóte cestiunile européne se pasiesca numai intruniti si neci decatu siuguriti; si eredii estoru 3 poteri se faca intre sene legamentu pentru aperarea tronului si a ordinei politice sociale. C. Andrássy inca se invoi la acésta, inse Russia totu -si lasá mana libera la politic'a ei prin Gorciacoff, si asia Bismark remase avisatu la amicitia cu Austro-Ungari'a. Déra pasii reactionari de restauratiune presupunu cointielegere in allianti'a tripla. Francia inse nu va a turbura relatiunile cu Italia, si e resoluta a nu se amesteca la cestiunea legii despre corporatiunile relegióse, cum se mestecá Andrássy. —

„Acte" Sub acestu titlu publica „Tel. Rom" in Nr. 83 a. c. adress'a comitetului de 5—6 Maiu in Sibiiu catra ambii Mitropolitii nostri romani, cá alaturare la reportulu Comitetului catra publiculu romanu, pre cari le reproducemu in tocma spre sciinti'a o. publ. cetitoriu fora observari:

„Escelentia!

Candu acesta comitetu, spre indeplinirea punctului alu 2-lea alu programei conferintiei nationali din 5—6 Maiu, adeca de a se stabili o procedere solidara in tienut'a politica a romaniloru din Transilvani'a prin unu congresu nationalu — si-au luatu libertatea prin adres'a din 7 Maiu a. c. a Ve rogá, cá sa primiti — ambii Metropotiti natiunali — conducerea causei nationali si sa luati initiativ'a pentru conchiamarea unei conferintie generali; — atunci amu satisfacutu prin acésta rogare dorintiei unei mari parti a romaniloru transilvaneni.

De atunci incóce s'au convinsu acestu comitetu, precum ori-ce romanu, ca acea dorintia este a tuturoru romaniloru, caci dupa impartasirile facute de catra cluburile nationali locali acestu comitetu, dupa vocea jurnaleloru romane si alte esperiintie facute, toti romanii, fara deosebire de colórea politica, doresecu solidaritatea si intielegerea comuna in unu congresu nationalu; deci nu numai noi, ci — potemu dice natiunea intréga Ve chiama pre Esc. Vóstre, cá sa o intruniti in unu congresu spre stabilirea unei tienute solidari.

Amintimu dara cu atatu mai mare bucuria, ca Escel. V. a-ti primitu acea rugare a nóstra carea

s'au prefacutu in a tuturoru romaniloru din silvani'a si totu odata a-ti esoperatu si concesiunea inaltului regimu, dupa carea congresulu are sa se tiena dupa finirea alegeriloru de deputati dietali, carea deja s'au apropiatu.

Deci pana acum nu s'au ivitu nici o pedeca in contr'a efeptuirei congresului nationalu, si nici prin conferinti'a tienuta la Alb'a-Juli'a in 2 Iuniu a. c. carea au atinsu numai cestiunea participarei la alegerile dietali, indigitata in punctulu 1-iu alu programei conferintiei romaniloru transilvaneni din 5 Maiu; ba, tocmai acestu incidentu, ce au aparutu in miscarea politica a romaniloru, au doveditu si mai mare necessitate, pentru unu congresu nationalu, precum ne-amu esprimatu noi in manifestatiunea nóstra din 23 Iuniu (5 Iuliu a. a. (nr. 51 „Tel. Rom.“)

In asceptarea congresului, acestu comitetu, din partea sea — dupa promissiunea data in apelulu din 8/20 Iuniu a. c. („Tel. Rom.“ nr. 47) adresatu publicului romanu, au eliberatu unu materialu despre causele si postulatele romaniloru, pre care avemu onore a Vi-lu substerne aici sub ./., carele s'au publicatu si s'au impartitu in tóte locurile, spre a prepará pre poporulu romanu din Transilvani'a pana la tienerea congresului, fara de a prejudecá noi prin acestu opu catu mai putinu altoru pareri a conationaliloru nostri.

Cu aceste descoperiri ne grabimu a ne adresá catra Esc. V. rediendu, ca alegerile dietali se apropie de finitu si ca chiamarea congresului se face urgenta.

Precum in prim'a nóstra adresa, asia si acum lasamu acésta conchiamare, modalitatea, locu, si tóte cele impreunate cu acésta cestiune, la intielépt'a judecata a Esc. V.; ne permitemu inse, a ne descoperi in privinti'a modalitatiei conchiamarei, o parere a nóstra, neprejudecatória, si adeca, de a se conchiamá la congresu:

1) toti fostii membrii ai congreseloru nationali din 1861 si 1863, si pre langa acesti'a

2) a tramite fia-care jurisdictiune politica, prin clubulu ei nationalu cate 2—3 membrii acreditati.

3) a se invitá si deputati romani, ce voru fi alesi pentru dieta, cugetandu ca acésta modalitate de o parte aru aprobá bun'a intielegere, ce domnea mai inainte in natiune si intre conducatorii ei, aru esprima increderea in barbatii, cari au promovatu caus'a nationala si in actele loru; iéra de alta parte ar avea ocasiune a representá pre natiune in congresu atatu inteligenti'a cea vechia si esperta in causele nationali, catu si o sucrescintia nóua a ei.

Cu asemenea descoperiri ne-amu adresatu totu odata si catra Esc. Sea Présantitulu Metropolitu gr. cat. Dr. Ioanu Vanci'a.

Escel. Sele Présant. Archiepiscopu si Metrop. gr. or. Andreiu Baronu de Siagun'a.

Urméza acum reportulu comitetului;

Catra publiculu romanu!

Dupa o indelunga asteptare zadarnica, ce se va justificá mai la vale, subsemnatulu comitetu alu conferintiei nationali, tienuta in Sabiiu la 5—6 Maiu a. c., dupa devis'a sea; de a nu ascunde(!) afacerile sele in caus'a natiunei, se simte, indemnatu a dá publicului romanu urmatoriulu reportu despre lucrarile sele si a-si chiarificá pusetiunea sea.

Este cunoscutu, ca comitetulu acest'a au primitu sarcin'a, de a pune in lucrare programulu de activitate alu susu amintitei conferintie si adeca:

1) a indemná pre romani sa participe la alegerile dietali; (!!)

2) a midiloci apoi prin Metropolitii nationali convocarea unui congresu spre statorirea unui programu nationalu si a solidaritatiei.

Scopulu ce l'amu urmaritu prin aceste actiuni au fostu, de o parte, aperarea dreturiloru natiunei si a partiloru ei cu midilóce legali, iéra de alta parte, impacarea intereseloru si pretensiuniloru natiunei romane cu sistem'a domnitória in statu; fiindu noi convinsi, ca numai acesta directiune politica póte sa fie salutaria pentru romani in tempulu si in impregiurarile de fatia.

Atatu tendintiele catu si lucrarile nóstre se vedu limpede din actele comitetului, publicate pana acum, si anumitu din protocolulu conferintiei din 5—6 Maiu si adresele indreptate catra ambii capi bisericesci nationali (publicate in nr. 36 „Tel Rom.“); din apelulu acestui comitetu din 18/27 Maiu (nr. 40 „Tel. Rom.“), din bartiele nóstre indreptate catra cluburile nationali si alte instructiuni catra inteligenti; din manifestatiunile comitetului din 8/20 Iuniu si din 24 Maiu (5 Iuliu) nr. 47 si 51 „T. Rom.“; si in fine din elaboratulu comitetului despre „Cans'a romana la 1872“, ca materialu pentru unu programu nationalu, pre carele atatu in jurnale, catu si in brosiuri l'amu impartasitu publicului romanu, spre a-lu prepará despre causele natiunei pentru asteptatulu congresu nationalu.

Cu tóte acestea tendintie bune si lucrari necesite — pre cari cu consciintia curata si liniscita le supunemu judecatiei opiniunei publice si a istoriei — si pre langa tóte midilócele nóstre morali, — caci de alte midilóce noi nu amu dispusu — totusi nu ne-amu potutu bucurá pana adi de resultatulu doritu.

Pre la inceputulu alegeriloru dietali cea mai mare parte de romani, mai in tóte cercurile electorali erá preparata si dechiarata(!) pentru activitate si participare la alegeri.

Dupa ce inse, tocmai in decursulu alegeriloru, o conferintia conchiamata de catra 3 barbati pre 27 Iuniu a. c. la Alb'a-Juli'a s'au enunciatu ierasi pentru remanerea romaniloru in passivitate, apoi se scie pretutindeni — ca au urmatu intre alegatorii romani astfeliu de confusiuni, cari au produsu astfeliu de resultate, de cari se rusinéza fia-care romanu adeveratu.

Intielegendu acestu comitetu, ca pre langa tóte din nou dechiarat'a passivitate, ierasi cu ocasiunea acelei conferintie, vre-o 3—4 barbati, cari au fostu si suntu conducatorii ideei de passivitate obsoluta, s'au intrunitu in o conferintia privata la Blasiu, si au intratu in nescari pertractari despre causele nationali cu Escelentii'a Sea dlu ministru-presiedinte, inaltu carui'a iau asternutu si unu memorialu, amu credutu si amu asteptatu, ca acelea lucrari se voru impartasi publicului romanu, ca acest'a si cu totii dimpreuna sa scia, ce se tractéza despre elu, si noi sa ne scimu orientá in afacerile nóstre, ca nu cum-va si aci sa apara colisiuni.

Dupa ce despre tóte acestea nimic'a nu au strabatutu la lumina, si voindu acestu comitetu a pasi la indeplinirea punctului alu 2-lea alu programului conferintiei din 5—6 Maiu, in privinti'a congresului nationalu, a carui tienere erá deja concésa de inaltulu regimu, comitetulu in o siedintia a sea au invitatu si pre on. dnu Elia Macelariu, ca pre unu primu conducatoriu alu passivitatiei, si membru amintitei conferintie dela Blasiu, carui'a i s'au impartasitu fratiesce scopulu comitetului, si s'au rugatu a ni dá desluciri, ca óre nu s'ar' alterá conchiamarea congresului prin lucrarile si initiativ'a luata de catra acei 3—4 barbati la Blasiu, ca se evitamu ori-ce conflictu in causele natiunei.

Primindu noi dechiaratiuni multumitória, si ca adeca congresulu este de toti doritu, si lucrarile conferintiei de 3—4 barbati aru fi afaceri mai multu private ale loru, nu au intardiatu comitetulu acest'a, a se adressá cu rugarea de dto 10/22 Iuliu 1872 ce scludemu aici *) catra ambii Metropoliti naticnali, pentru convocarea congresului.

Excelentii'a S'a Archiepiscopulu si Metropolitulu Andreiu Baronu de Siagun'a, primindu rugarea, ne-au impartasitu, ca fara amenare se va pune in contielegere cu colegulu seu Exc. S'a Metropolitulu Dr. Ioanu Vanci'a, comunicandu-si o modalitate despre compunerea congresului. Inaltu acest'a inse dupa unu scurtu tempu au rescrisu, ca dupa ce cursulu trebiloru nationali la dorinti'a mai inalta a luiu alta directiune prealabila, e de parere, ca inca nu a sositu tempulu ca se se conchieme adunarea nationala preatinsa.

Amu asteptatu dara, ca din partea aceloru barbati, cari au intratu in aceste tractatiuni cu inaltulu regimu, se fimu noi, séu publiculu romanu incunosciintiati despre resultate, spre a ne poté orientá in ulteriorii nostri pasi, pre cari amu aflatu cu cale mai bine a-i amená, decatu ca se se mai nasca nóue confusiuni si neintielegeri, ca-ci cuprinsulu amintitului memorialu alu celoru 3—4 barbati, neci pana astadi nu ni este cunoscutu.

In cele spuse pana aici se justifica intardiarea nóstra. Dara totu odata de aci se va convinge fia-care romanu adeveratu, ca pusetiunea acestui comitetu au devenitu atatu de grea, incatu elu nu mai póte lua responsabilitatea asupra-si, pentru neresisirea programului seu.

Pre langa acesa, ca comitetulu nu au slabitu din activitatea sea, precum neci pre viitoriu nu se va abate dela principiele sele, ci va fi totu-déun'a gat'a a lucrá pentru realisarea loru, déca natiunea 'lu va rechiamá si inteligenti'a romana i va dá concursulu ei; totusi comitetulu, fatia de criticele si tristele impregiurari, in cari se afla romanii nu au lasatu din vedere neci odata acea precautiune, cá se evitze catu se póte ori-ce nóue confusiuni, nóue neintielegeri si nóue stricaciuni in causele natiunei, ca-ci nu ambitiunea sea in lucrarile sele, ci cugetulu curatu, de a conlucrá spre imbunatatirea sortiei poporului nostru, pre catu ne ajungu poterile, iubirea de causa nationala, si sinceritatea catra conationalii nostri, ne-au domnitu pre noi.

Lasamu dara se ne judece pre noi, si pre adversarii pareriloru si principieloru nóstre, natiunea insasi.

Sibiiu 19/27 Oct. 1872.

Paulu Dunc'a m. p.
presiedinte.

Dr. Ioanu Borci'a, m. p.
vice-pres.

Dr. Ilariu Puscariu, m. p.
notariu.

*) Vedi mai susu.

Vreo cateva cuvente in caus'a autonomiei bisericei gr. cat.

(—) Un'a din cestiunile mai de aprópe ce voru se vena sub desbatere in diet'a pestana, va fi statutulu autonomicu alu bisericei romano-catolice.

Scimu cumca acestu statutu cuprinde si bisericc'a gr. catolica in cadrulu seu; scimu si acea, cumca romanii gr. catolici din provinci'a metropolitana de Alb'a Iulia, in conferenti'a din 13—14 Aprile 1871 tienuta la Alb'a Iuli'a, si lauda convocantului acelei conferentie, in doue acte memorabili au dechiaratu solemnu „ca ori ce conclusa si decisiuni ale congresului romano-catolicu-regnicolariu, séu ale ierarchiei romano-catolice din Ungari'a si Transilvani'a le considera de nulle si cá necesistenti pentru provinci'a metropoliei greco-catolice de Alb'a Iulia, cu episcopiile sale sufragane, cu intregu clerulu si poporulu gr. catolicu.“

Suplic'a tramisa prin deputatiunea alésa din acceasi conferentia s'a asternutu inaintea tronului Maiestatei Sale.

De atunci nece unu resultatu; cestiunea a amortitu.

E l'a rondulu seu se mai suleramu acésta cestiune si se ne mai ocupamu din candu in candu cu dens'a.

Se o mai repetimu si acum'a cum am repetit'o de atatea ori, cumca beseric'a nóstra s'a unitu cu beseric'a romano-catolica numai in patru puncte de credentia, si in nemic'a alta.

Nu este de lipsa se o mai spunemu. Este unu adeveru prea cunoscutu acest'a.

Ci acumu, candu ni se amenintia beseric'a cu o cutropire noua; candu vedemu, cumca drepturile constitutionali ale bisericei gr. catolice parte nu se recunoscu, parte nu se esercitéza, nu strica se ne mai intrebamu cate odata, ca ce este óre caus'a, cumca dela uniune, dela anulu 1700, ca-ci in acestu anu o vedemu indeplinita, atatu organismulu catu si constitutiunea bisericei nóstre s'au schimbatu in multe parti ale sale, séu mai bene dicundu au suferitu multe scrbituri si vatemari?

De unde vene acea, ca folosele celea mari, cari le astieptau protoparentii nostrii dela uniune, nu le aflamu nicairi, — ci aflamu multe rele, ale caroru urmari triste le vedemu si simtimu si astadi; rele pre cari cu tóta bunavointia, inca si astadi nu le potemu repará? Cercandu a respunde la acestea intrebari, credu ca nu gresiescu, atunci candu afirmu, — ca tóte relele cate le-a suferitu beseric'a nóstra, dupa uniune, sau venitu in partea cea mai mare dela soci nostri, cu cari fecéramu uniunea, parte inse chiar'u si dela unii mai mari besericesci de ai nostri, cari din servilismu, nesuintia séu reutate ori pofi'a dupa domnire absolutistica, au datu mana de ajutoriu socilorn nostri injugatori.

Totu acesti factori impedecara apoi, catu relele causate bisericei nóstre pana astadi nu se potura repará.

Déca vomu cercetá pucinu istori'a bisericei nóstre dupa facut'a uniune incoce, ne vomu convinge despre adeverulu celoru afirmate de mine.

Nu se póte negá cumca uniunea nóstra cu beseric'a Romei, a fostu unu actu de o natura curatu politica.

Scimu cu totii, cum erá de batjocoriti romanii in beseric'a loru sub principii calvini, — cum superindendentele loru se numiera episcopulu vlachiloru, éra metropolitulu se considerá numai cá unu vicariu alu acelui'a, — scimu cum trebuiea selu duca protopopii romani pre umeri in sinodu, — cum trebuea popii romani se ierneze casii Dlorn, cunoscemu si cum fù depusu metropolitulu Ilie Forestu prin calvini, din caus'a ca scosese cartile calvinesci din beseric'a nóstra, si alesu Stefanu alu II-lea Simon, prin influint'a loru. —

Cunoscemu cu totii, articlii de prin aprobate si compilate batjocoritori pentru clerulu, poporulu si confesiunea romana, — cetitati, cum maltratara pre metropolitulu Sava? — cunoscemu multi si diplom'a lui Rakotzi alu I din Octobre 1664, prin carele se supune pentru totu deaun'a metropolitulu romanu sfatului si superioritatei superintendentelui calvinu si se óblega a dá pre sém'a fiscului pre fia care anu 32 piei de samuru si patru de risu; — au tóte aceste, si multe altele, apoi ca lucruri prea odiosa, — nu fura destule indemnuri atatu pentru cleru, catu si pentru poporu, ca sé se alature orecarei religiuni, recunoscute in legile tierei, cu atat'a mai vertosu, ca-ci credeau, a castigá prin acésta si drepturi politice si a usiurá si starea bietului poporu ce gemea in servitutea cea mai grea si aspra?!

In acestea timpuri, candu si religiunea catolica inca se slabise fórte tare sub principii reformati! —

Se intempla ca cu abdicerea lui Apafi I de principatu, acesta la anulu 1696 -lu dede imperatului romanu Leopoldu si urmatoriloru lui, — religiunea catolica -si capata unu patronu paternicu in regentele catolicu, — éra iesuiti, dupa ce catolicii intr'atat'a se impucinasera in Ardealu, catu mai ca nece nu avea preoti, catu chiar si la reinstalarea episcopului rom. cat. la Alb'a Iulia, seversira preutii romani servitiulu, — aruncara tóte mregele cá pre romani se-i pritidia in latiulu bisericei catolice, — si prin acestu sucursu sesi reedifice ruinat'a loru beserica.

Vedi bene, promisiuni catu de frumóse nu lipsira; apoi primatele Ungariei Leopoldu Collonici si agentulu seu jesuitulu Paulu Barányi, mai avura si destula astutia, cum se adémane pre romani mai bene in partea loru.

Destulu ca uniunea inceputa prin metropolitulu Teofilu la anulu 1697, Athanasiu in Iuliu 1698 o subscria si in 1700 — Septembre in sinodulu celu mare dela Alb'a Iulia, o primesce cu intreag'a beserica.

Romaniloru uniti cu beseric'a Romei nu numai li se promise, dara prin diplome li se si asecura, cumca se voru bucurá de immunitatile de cari se bucura celelalte religiuni recepte.

Intre altele imperatulu Leopoldu, intarindu uniunea in celea patru puncte, in diplom'a sa din 16 Fauru 1699, dice:

„Noi dara voindu se respundemu deregatoriei celei zelose a unui rege apostolicu, dechiaramu prin plinimea autoritatei nóstre regale, ca besericele, persónele besericesci si lucrurile unitiloru de ritulu grecescu din predisele regate ale Ungariei, Croatiei si a Slavoniei precum si din Transilvani'a, si din partile unite cu dens'a, se se bucure chiar'u de aceeasi libertate besericésca, de carea se bucura in fapta besericile, persónele besericesci si lucrurile creditiósiloru de ritulu latinu, dupa cuventulu santeloru canóne, si dupa consimtiementulu, indulgenti'a si privilegiile principiloru pamentesci!!"

Ce urméza:

Guvernulu tierei, cu tóte ca la plansórea romaniloru imperatulu tramise decrete fulminatorii, nece nu publicá diplomele imperatesci, cu atatu mai pucinu le puse in lucrare: din contra in 27 Sept. 1699, dede una ordinatiune ce cuprindea VII articlii opresivi pentru beseric'a romana, éra in catu se tiene de drepturile politice staturile tierei candu se provocau unitii pre diplomele de immunitate, stau inainte cu sistemulu de 3 nationalitati recepte, deunde cereau dela romani, cá se fia admisi la deregatoriile tierei, se tréca in sinulu óre-carei din celea 3 natiuni.

De aici urmara multi a renegá natiunea loru, — apoi sub cuventu, ca acum'a religiunea catolica este totu un'a cu cea gr. cat. mai trecura si la catolicismu de totu, ba sub acestu titlu, durere, vedemu cumca mai trecu si astadi. —

Asia dara cá a unui resultatu a uniunei potemu insusi cu totu dreptulu, acea impregiurare, ca dupa uniune sume de familii romane unite trecura la catolici si se maghiarisara.

No dara, déca am fi remasu numai cu atata, ca perdù corpulu nationalu nesce lepadaturi netrevnice din sinulu seu, nu neamu superá prea tare. Urmara cele mai mari si mai simtitóre cá acestea.

Me voiu incarca a insirá vreo cateva din acelea:

Lu cuprinde pre omu mirarea, cumu de natiunea nóstra romana sub decursulu atatoru secli grei, plini de aspriri si impilari grele, nu sian perdutu limb'a si nationalitatea?

Acestu fenomenu inbucuratoriu, au de alu multiumi romanii, indeosebi religiunei loru resaritene si constitutiunei bisericei loru.

Calvinii nu s'au nisuitu a sferimá acestu institutu santu in organismulu seu, spre a castigá pre romani pentru beseric'a loru, — ei ne silieu numai la invetiaturi asemenea cá ale loru, — si credendune prea prosti de ale precepe, ne introdusera limb'a nationale in beserica spre ai precepe mai bene. Ei ne facura unu mare bine prin acésta. — Ne deschisera calea de a ne precepe — pre noi insine!

Nu asia catolicii; ei indata la inceputu, incepura a ruina la stalpii cei mai poternici ai casei domnului, carea nea adapostitu pana acum'a nationalitatea; ei ruinéza totu mereu si astadi la acestu edificiu, si noi, numai acuma, candu edificiulu bisericei nóstre se clatina asupr'a capeteloru nóstre, ne tredimu, voimu selu proptimu si selu carpimu!!

Asia, din nou o repetiescu, ca catolicii siau pusu dupa unire, cea mai mare stradania intr'aceea, cá se ne surpe constitutiunea bisericei nóstre, carea nu se póte unf cu cea mai absolutistica beserica, (carea este a loru) — éra pre noi se ne supuna predeplinu absolutismului bisericei loru.

Si ce au facutu spre asi ajunge acestu scopu? Se vedemu. (Va urmá.)

„Vrie ori nu vrie, pun'te logofete
si scrie, ca asia place mie."

Asia mergu trebile pe la noi in cerculu Branului, Legea este una teoria pe chartia, volnici'a este una praxe in fapta. —

Ne voindu a ocupa stimabilulu journalu si publicu cu una pologia, reproducu aici in estrasu una suplica, admanuata Ilustritatii séle Domnului Capitanu supremu alu Fagarasiului ddto 16/10 1872.; din care lamuritu si chiaru se póte informa ori si cine despre pasulu comunei Poiana Merului in caus'a constituirei ei si anume:

La 6 Aprilie a. c. veni Domnulu pretore respectivu in comun'a Poiana Marului (cerculu Branului) in conformitatea § 50 Art. XVIII din 1871, se organisedie comun'a prin alegerea representantiei cu care ocasiune in contra § 38 alu aceluiasi Art. de lege, a primitu in consemnarea alegatoriloru unu individu, care n'a solvitu nice o dare in comun'a Dovada tabela de dare B. din 1870/71 pe Iosifu Micu, pe care apoi totu atunci contra § 42 l'a pusu representante (alesu), a eschisu in contra § 34 si 35 pe unu representante virilistu anume pe Ion Dregoiu fora cá selu fi privitu § 36. In fine in contra § 55 alu aceluiasi Art. XVIII 1871 dupa ce a dechiaratu representantiu'a de constituita, fora nice una pausa de consultare dispune alegerea de jude prin aclamatiune, in contra caria protestandu in gura mare mai multu de 20 alegatori conformu § 80, cerindu votisare nominala, Diu pretore n'a voitu a o primi, in care intervalu se ridica fostulu jude Ion Minecutia prin neamurile sele, si alti fumarati, de jude cá cum ar fi fostu totu planuiu loru deja pregatitu de mainainte.

In contra acestoru ilegalitati comise sub si prin unu pretore romanu in contra romanului, la timpu s'au reclamatu la siediuti'a comitetului centrale din Fagarasiu la 12 Aprile a. c., apoi la 16/10 deadreptulu la Diu Capitanu supremu. Afara de acésta in conformitatea statutului din 12 Aprilie 1872 facutu de cemitetulu centrale districtuale din Fagarasiu pagina 34 § 5 unde dice apriatu: De una data nu potu avé locu in representantia tatalu si fiiulu socrulu si ginerile si frati carnali (escependu viriliștii intre sene) si § 77 lit a) Art. XVIII 1871 prin suplic'a data la 16/10 s'a cerutu suspinderea din judia si representantia a lui Ioan Davidu Minecutia alias (alu lui Drecila) si Iosifu Micu, ai caroru tati suntu representanti virilii, cara ei in contra legii pusu unulu jude si unulu representante nevirilu si totusi pana adi nimicu nu s'a resolvatu. —

Deci in numele legei protestamu in contra calcarii ei cum se protesteze tóte comunele romane petutindenea in contra abusuriloru si neobservarei legii, pana a nu se intinde cá o cangrena peste toti, si ceremu ca numai de catu se se delaturese ilegalitatile conformu legii si a statutului in vigóre, se se restaureze din nou comun'a. —

Revisorulu fora leafa.

Cronica esterna.

Bucuresci 19 Octombre v. 1872.

Pe langa alte intreprinderi eralisate in parte in Romani'a se luá acuma initiativ'a pentru a se crea, un'a banca fonciaria in Romani'a; in 20 se tiene adunare in caus'a acest'a, care prosperandu va fi mantuitória pentru multi cuplesiti de datorii, spre a si le scapá de ghiarele creditoriloru straini. —

— La firmanulu Portii tramisu catra Domnitoriulu Carolu in caus'a arestarii Consulului grecescu, dela dunarea de diosu, principele puse pe ministru de esterne a respunde, care inca adresá respunsulu, nu la marele Vizíru, ci numai la agentulu Romaniei din Constantinopole, principele Ghica, cum facu statele suverane, provocanduse agentulu, a ceti ministriulu Portii depesi'a si ai da copi'a de pe ea. Cuprinsulu depesiei e cá Pórt'a se-si aduca amente de Art. 26 alu tractatului de Parisu si alu Art. 2 din conventiunea de Parisu, si va avé cea

mai buna explicare a capitulatiuniloru, cari lega principatele Dunarene de imperiulu otomanu. Diarnalele aust. maghiare dicu, ca acestu respunsu e o rusine atatu in forma catu si in cuprinsu, ca-ce principele Carolu nu s'a umilitu a respunde singuru la Pórta. — Se pare ca caderea Osm. viziru Midhad pasia e ajutata si de acésta impregiurare, ca-ce polunga Muntenegru, Serbi'a e acum violata si Romani'a in autonomi'a s'a prin acele fermane. Apoi caus'a orientale cine o va opri dela pornirile casiunate prin Pórta si protectorii ei, si cum? — Timpulu lui Lud. m. —

Varietati.

(Urmare.)

In 1349. se afla regele L. de nou in Trannia, cumu se adeveresce dein unu documentu datu in anulu acesta in Alba-Julia. Caus'a presentiei lui se vede a fi fostu noue turburari escitate aci de tierani, si acest'a cu atatu mai vertosu ca voivodulu Stefanu se afla in Italia. Tempu de a lua ce-va mesure in contra-le nu aru, ca-lu rechiamaru scrirele dein regatulu Neapolei. Le lua inse in 1351 in diet'a tierei punendu pre tierani sub forulu dominale. Forulu acesta lu introduse in Trannia voivod. Toma in o adunare dein Turda. Mai incolo totu atunci se puse inceputu la legarea tieraniloru de glia.

Presenti'a lui Ludovicu in Alba Julia in fieru'a a. 1359. se vede a fi premersa de nelinisciri in mesura si mai mare. In acestu anu se intempla batali'a Moldoveniloru cu Polonii la Pionini in care participaru Maramuresianii cu Drogosiu si Transilvanianii, ce presupune o emigratiune a' acestora. In 28 Juniu 1366. fece regele unu régulamentu pre largu pentru pacificarea Tranniei. Asprimea lui e indereptata asupra vlachiloru, cari se taseza de criminalisti. Pentru eli se constitui o forma de dereptu statariu, dupa care, fia care vlachu pre testimoniulu aloru 7 neromani, ori 50 alti romani, se se pota esecuta. In 1370. lua dispusetiuni a se fortificá pasurile de catra Romania. Pre Brasioveni i landa ca redicaru pre spasele loru castelulu dela Branu, si lasa a mai edificá unulu nou. Sabinianiloru le incredintieza fortificarea partei de catra Talmaciu. Totu manevre a se apará de resbunare dein partea reu vetematului principe dein vecinatate. In 1375 inca petrecu Ludovicu in Trannia. Unii volieseu, ca erá preocupatu de Moldova.

Frecari cu Romania. Resbelele esterne ale lui Ludovicu facia cu Romania nu avuru pre de parte resultatulu ce li-se ascriu. In 1359 pleca in contra lui Urosiu dein Serbia, intorse apoi spre Vidinu in contra lui Stratimeru, care luase titulu de imperatoriu. Alesandru Basarabu cu acésta ocasiune nu da celu mai micu semnu de vasalu facia cu regele, ma dein contra ajuta pre genere-so Stratimeru. Ludovicu tramese si in Romania unu corpu de armata, sperandu in tradarea unoru boeri, pre cari, ne avendu ce-va resultatu, i scose dein tiera cu sene, si pentru servitiale de acumu si altele in contra Venetianiloru la Jadera, i asiedia in Banatu langa Timisiu si-i dona cu posesiuni si sate.

In Romania dupa mortea lui Alesandru se redicá domnu filiu-so Vladu. Ludovicu suparatu ca n'a primitu frenele dein manele lui publica rescularе generale in contra-i 1365. Dein Temisiana trece Dunarea si prein Serbia merge la Vidinu, lu combate si prende pre Stratimeru. In Romania inse de asta data nu potu trece. In 1367. publica Ludovicu de nou resculare generale, dar' nu se intreprense nemicu. In 1368 strica Vladu pacea. Nu i-se imparisea de vecinulu dein Vidinu si de misionarii lui. Batù presidiarii ungureci dein cetate ucise calugarii si repuse in domnia pre eliberatulu Stratimeru. Ludovicu pleca asupra-i de dóue parti se-lu stinga, priin Serbia si Trannia. Vladu se asiedia la Dunare in facia cu regele, er' in contra Trannieniloru tramese pre Dragomeru, castelanu de Dambovitia, care ucise in munti mai pre toti Ungurii. Acole cadiuru Nicolau ducele, Petru v. ducele, capitanii secuilor, castelanulu cetatei de Balta, si alti nobili insemnati. Vladu de alta parte apara multu tempu trecerea cu sagetarii pana-ce o forlá Niculau Gara banu de Macow. Romanii se retrasera, regele inse se multiumi numai cu cuprenderea Suverinului si se intorse a casa. De acesta expeditiune se lega de nou supunerea Romaniei, pre candu dein cursulu bataliei se vede inca departe acea stare.

Deca luamu in consieratiune mai de aprope convenirea lui Alesandru cu Ludovicu dein 1342 si erasi concesiunile impromutate observate intre Vladu si acelu rege pre tempu de pace, demu a conchiude, ca ambe partile cercau intrecere diferite, si candu acestea conveniáu atunci se creáu relatiuni bune intre ele. Alesandru si Vladu voliáu se-si asecure Fagarasiulu si Almasiulu, er' Ludovicu se deschiudia calolicismului si comerciului cu si prein Romania. De aci in contractulu de comerciu inchiaiatu intre Ludovicu si Vladu in 1368, se numesce acest'a voivodu transalpinu si banu de Severinu. In 1369 recomenda Vladu catoliciloru dein Romania pre sufraganulu eppului Demetriu dein Trannia, er' pentru acesta tolerantia elu inca adauge la titlu intre altele nec non dux de Fogaras. Impacatiunea dupa frecarile dein acestu anu pentru uciderea misionariloru minoriti, se vede a fi urmatu totu pre basea religiunei, ca pap'a Urbanu V. stá in corespundentia cu Vladu, i adreseza lui si vitricei sale Clara epistole. Vladu in 1372, cumu se vede er' in pretiu de ce-va concesiune in favorulu catolicismului doneza sate dein tier'a Fagarasiului lui Vladu, consangenielui sun, si Nicolau filiu-so, si anume: Sierceaia, Venetia, Cuciulata, Apa calda si Dobaca. In diplom'a donatoria se numesce si duce alu plantatiunei noue de Fagarasiu.

Ducatele Fagarasiu si Almasiu sunt emu aplecati a-le lasá se fia fostu feude magiare, in intielesu inse mai largu, pentru cari principii nu prestáu altu ce-va, de catu moralminte se simtiscu obligati a cultivá relatiuni bune cu regele. Cestiunea acesta pote se se fi regulatu la convenirea lui Alesandru cu Ludovicu. Pre acestu titlu apoi si funda regele dereptu la amestecu si la suirea pre tronu a lui Vladu, de ora-ce domnulu Romaniei erá de o data si duce preste acelea feude, si de aci pretendeá ca alegerea de domnu se se intample si la consensulu sun. Ce inse nu se cerù nece acumu nece alta data.

Supunerea in colo chiaru a' principatului Romani'a sub coron'a Ungariei nu se pote probá prein nece unu actu seau prestatiune, ce ar' pote presupune atare relatiune. Nece unu principe cá atare nu jura fidelitate regelui si nece-i dede celu mai micu tributu, buna ora cá unu Pietru Alemanu, Solomonu I. imperatiloru romani. Nece unu principe -i da celui-a ajutoriu de arme, afora de candu se asocieza in contr'a pericului comunu d. e. a Turciloru, i redemu inse desu ajutandu pre inimicii lui; nece se intrebe vre-o data la alegerea de domnitoriu ori altu actu mare consensulu regelui, se facu inse acte destule cari displacu cestui-a.

In colo buna se vede a fi opiniunea celoru ce asevera ca Lud. a avutu cugetu firmu de a aduce ambele principate dunarene sub coron'a ungureasca. Pote si indemnulu la acestu planu se fia fostu celu sustienutu de eli, prevedéá adeca greu'a posesiune a' Trannieі, seau mai bine periculos'a tienere in sierbitute a atatui elementu romanu, candu elu aveá sperare si atragere naturale catre acéli vecini liberi Fora scrupulu potemu lasá aceloru scriitori si midiloculu prein care eli tienu ca Lud. voliá a face nevetemat oria acestе principate, adeca prein catolicismu, ce se comproba de o parte prin zelulu lui catra acest'a, er' de alt'a prein tractarea vitrega a' misionariloru de catra principi. Numai cata intentiunea lui nu deveni fapta, remase unu pium desiderium.

Vedi'a si bunastarea regatului in colo crescu sub Ludovicu in multe privintie. Elu nu voliá ase lasa inderetrulu domnitoriloru vecini nece cu scolele. Intemelia in 1367. universitate in Cinci eclesie. Prein favorirea catoru-va cetati deschinse preste Ungaria si Trannia unu comerciu mai viu cu orientulu.

Dietele inse nu-i eráu placute cá si tata-so. Constitutiunea in Ungaria mergeá pre unu pitioru cu a' Germaniei. Prelatii si baronii intunecaru pre celi alalti nobili, numai singuri apucaru influinti'a in afacerile statului, cá electorii germani facia cu celea alalta staturi imperiali. Curundu inse semti Ludovicu lips'a de a atrage in parte-si si pre celi alalti nobili mai mici, pentru cá succesiunea vre unei filie se fia asecurata. Le dede deci si acestoru ce mai avu si in mare parte pre contulu tieraniloru; ma inmultí numerulu partidei sale prein nobilitarea multoru tierani liberi, de unde ocaru sub elu atati nobiles unius sessionis. Nu mai putinu liberalu se aratá in donarea bunuriloru de castele, prein ce desierta casa regesca pentru venitori de totu. Reulu acest'a lu semtiru urmatorii.

Familie romane fruntasie ocuru sub Ludovicu dein greu in tote partile. In Maramuresiu dein famili'a Balcu se nascu o seria de omeni mari. Balcu, filiulu, erá pre la 1383 comite preste Satmariu. Elu si frate-se Dragu intre celea alalte demnitati erau si comiti ali Secuiloru. In 1390 mai capataru Cetatea de Pietra de impreuna cu comitatulu Solnocului interioru. Dein Dragu se trase o familia Dragfi, de ali carei membri amentescu si diplomele lui Matia. Balcu si Dragu meritaru de convervarea romaniloru dein Maramuresiu sub jurisdictiunea metropoliei romane dein Trannia prein fundarea unui monasteriu acolo in 1391. in onorea S. Mihailu. Pre la a. 1490. redicandu-se eppi'a rutena de Muncaciu erá periclu de a cadé sub acest'a si monasteriulu cu tienutulu dein giuru prein o insielatiune calugaresca. Prein barbati'a egumenului Iliariu inse lucrulu fu chiarificatu in a-antea regelui Vladislau si se decise a se tiené de metropolitii de Alba-Julia. Sub acestia remase apoi Maramuresiulu pana sub Maria Teresia, cumu se vede si dein titlulu loru espresu: eppi ali Maramuresiului.

In Crisian'a inca eráu voivodi de romanu. In archivulu capitulului dein Urbea mare se pastrá nuniele lui Joane de Beniusiu. Elu cu fratii sui Bocu si Balcu de Beniusiu avù procesu cu o alta familia romana mare si numerosa cu a lui Cande de Zalatna.

In Trannia, si mai vertosu in tier'a Hatiegului, ocura nobili si cnezi romani multime. Intre altii comitele romanu Ladislau, filiulu lui Musiatu de Almasiu, fu introdusu cu 4 fili in posesiunea satului Salastu langa Deva, de-si contradiceau cnezii rom, Stroia si Zeicu.

Urméza fundarea principatului Moldavia si incordarile lui Sigismundu, inse cele publicate recomanda deajunsu importanti'a opului d. Popu B.

Nr. 462. 1—1

Concursu.

Pentru ocuparea postului de invetiatoriu diriginte la scól'a centrale granitiaresca din Lis'a, districtu Fagarasiului, se escrie concursu pana la 20 Noembre a. c.

Cu acestu postu e impreunatu unu salariu anuale de doue sute fl. v. a. din fondulu scolastecu, apoi cortelu naturale si lemne de focu dupa usulu de pana acumu, in fine dreptulu de pensiune in sensulu §§-loru 17 si 23 din „Normativulu scolastecu".

Doritorii de a ocupá acestu postu au a-si trame suplicele instruite cu documentele prescrise la adres'a subsemnatului comitetu.

Comitetulu administratoriu
de fondulu scolastecu alu fostiloru
granitiari din regimentu romanu I.

Cursurile

la bursa in 31 Oct. 1872 stá sela:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl.	13	cr. v. a.
Napoleoni	—	—	8 „	53	„ „
Augsburg	—	—	105 „	75	„ „
Londonu	—	—	106 „	70	„ „
Imprumutulu nationalu	—	—	65 „	50	„ „
Obligatiile metalice vechi de 5%			69 „	70	„ „
Obligatiunile rurale ungare			80 „	10	„ „
„ „ temesiane			78 „	50	„ „
„ „ transilvane			76 „	75	„ „
„ „ croato-slav.			— „	—	„ „
Actiunile bancei	—	—	976 „	—	„ „
„ creditului	—	—	335 „	80	„ „

Redactoru respundietoriu
IACOBU MURESIANU.

Editiunea: Cu tiparulu lui
IOANE GÖTT si fiu HENRICU.